

**Комунальний заклад Львівської обласної ради «Львівський
обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»**

Кафедра практичної психології

**Освітня програма підвищення кваліфікації
педагогічних працівників**

**«Організація освітнього простору для дітей з порушенням слуху в умовах
загальної середньої освіти»**

Освітня програма підвищення кваліфікації розглянута і рекомендована до
перезатвердження на засіданні кафедри практичної психології
(*протокол № 7 від 11 жовтня 2023р*)

Завідувач кафедри

Ігор КОРНІЄНКО

Освітня програма підвищення кваліфікації затверджена науково-методичною
радою
(*протокол № 11 від 30.11.2023 р*)

Голова науково-методичної ради

Павло ХОБЗЕЙ

Освітня програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Розробники:

Кандидат психологічних наук, завідувач кафедри практичної психології
Корнієнко І.О.

доктор Ph.D., кандидат педагогічних наук (корекційна педагогіка) доцент
кафедри практичної психології Кобель І.І.

Загальні відомості

Мета: науково-методичний супровід професійного розвитку педагогічних працівників у їх підготовці до роботи з дітьми з порушенням слуху в умовах загальноосвітніх закладів середньої освіти.

Напрямок:

створення безпечного та інклюзивного освітнього середовища, особливості (специфіка) інклюзивного навчання, забезпечення додаткової підтримки в освітньому процесі дітей з особливими освітніми потребами, зокрема: 1. Вміння забезпечувати педагогічний супровід дитини з порушенням слуху у навчально-виховному процесі для реалізації Права рівного доступу дітей до освіти.

2. Усвідомлення та розуміння складної структури порушеного слуху, процесу обстеження слуху та слухопротезування
3. Знання і розуміння основних принципів корекційної слухомовної роботи з розвитку мовлення та слухового сприймання
4. Ознайомлення з методиками та техніками роботи з дітьми з порушенням слуху згідно рекомендованих навчальних програм, індивідуальної програми та плану розвитку дитини в закладах загальної дошкільної та позашкільної освіти.

Місце надання освітньої послуги: Комунальний заклад Львівської обласної ради «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти», заклади освіти Львівської області, Львівська спеціальна школа Марії Покрови (з пансіоном)

Обсяг: 30 годин.

Форма підвищення кваліфікації: очно-дистанційна.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться/набуватимуться:

A1. Мовно-комунікативна компетентність:

- A1.2. Здатність забезпечувати (за потреби) здобуття учнями освіти з урахуванням особливостей мовного середовища в закладі освіти (мова відповідного корінного народу або національної меншини України)
- A1.4. Здатність формувати і розвивати мовно- комунікативні уміння та навички учнів

A2. Предметно-методична компетентність:

- А2.4. Здатність добирати і використовувати сучасні та ефективні методики і технології навчання, виховання і розвитку учнів **Б1. Психологічна компетентність:**
- Б1.1. Здатність визначати і враховувати в освітньому процесі вікові та інші індивідуальні особливості учнів
- Б1.1.У1. Планувати і здійснювати освітній процес з урахуванням вікових та інших особливостей учнів (їх здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду)
- Б1.1.У2. Скласти (брати участь у складанні) індивідуальну програму розвитку та/або індивідуальний навчальний план учня (за потреби), іншим чином сприяти формуванню індивідуальної освітньої траєкторії учнів
- Б1.4. Здатність формувати спільноту учнів, у якій кожен відчуває себе її частиною

Б3. Компетентність педагогічного партнерства:

- Б3.3 Здатність працювати в команді із залученими фахівцями, асистентами вчителя для надання додаткової підтримки особам з особливими освітніми потребами **Інклюзивна компетентність:**
- В1.1. Здатність створювати умови, що забезпечують функціонування інклюзивного освітнього середовища
- В1.3. Здатність забезпечувати в освітньому середовищі сприятливі умови для кожного учня, залежно від його індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів
- В1.1.31. Інструменти забезпечення інклюзивного навчання (інклюзивна культура, інклюзивна політику, інклюзивна практика тощо)
- В1.1.32. Принципи і стратегії універсального дизайну в сфері освіти і розумного пристосування
- В1.2. Здатність до педагогічної підтримки осіб з особливими освітніми потребами
- В1.2.32. Види адаптацій/модифікацій в освітньому процесі, зумовлених особливими освітніми потребами учнів
- В1.3.У1. Організовувати процеси навчання виховання і розвитку учнів з урахуванням їхніх потреб, здібностей і реальних навчальних можливостей
- В1.3.У2. Використовувати в роботі з учнями матеріали, пристрої та обладнання (за потреби) для задоволення їхніх індивідуальних потреб у навчанні, особистісному та

Опис спецкурсу

Категорія слухачів	Характеристика спецкурсу
Педагогічні працівники	Лекцій: 16 годин Практичні заняття: 14 годин

Цілі спецкурсу: ознайомлення з основними категоріями, поняттями та принципами сурдопедагогіки; психолого-педагогічною характеристикою дітей з порушенням слуху та особливістю організації освітнього середовища, що є необхідним для успішної роботи педагога

Завдання спецкурсу:

- ознайомити слухачів з основними засадами організації інклюзивного навчання та виховання дітей з порушеннями слуху;
- сформулювати компетентності педагога, які необхідні для ефективної роботи з малолітніми дітьми з порушенням слуху;
- ознайомити з психолого-педагогічною характеристикою дітей, які мають порушення слуху;
- ознайомити слухачів з методикою навчання грамоті дітей з порушенням слуху
- удосконалити вміння враховувати індивідуальні потреби й можливості дітей з особливостями психофізичного розвитку та попереджати труднощі, які можуть виникнути у процесі навчання.

Очікувані результати :

- розуміє потреби глухих і слабочуючих дітей щодо організації освітнього середовища, яке має задовільняти їхні навчальні, розвиткові, слухомовні та культурологічні потреби
- розуміє принципи проведення навчально-корекційної роботи (розвитку слухового сприймання та усного мовлення), обстеження дітей та оцінювання потреб у корекційній роботі із слухового сприймання, організації та моніторингу надання корекційних послуг
- використовує ефективний вітчизняний та зарубіжний передовий досвід та нововведення з питань організації освітнього простору, який максимально задовольняє потреби глухих та слабочуючих дітей
- оволодіє мінімальним запасом лексики необхідної для жестомовного спілкування та навчання дітей та користується пальцевою абеткою (дактилем)

Контроль за знаннями слухачів проводиться: під час виконання завдань на семінарських заняттях за допомогою постановки дискусійних запитань.

Оцінювання у вербальній формі проводиться на основі отриманої зворотної інформації від слухачів про результативність підвищення кваліфікації.

Засоби навчання:

Інформаційно-методичні 1. І.Кобель, М.Кобель (2010). Навчання глухих та інклюзія: мовний виклик. Україна та міжнародний досвід. Науковий збірник «Жестова мова та сучасність» Інституту спеціальної педагогіки Національної академії педагогічних наук (стр.28-46).
2. І.Кобель (2007). Дві мови та дві культури у житті глухих. Науковий збірник «Жестова мова та сучасність» Інституту спеціальної педагогіки та психології ім. М. Ярмаченка Національної академії педагогічних наук (т.2, стр. 179193).

Матеріально-технічні

Мультимедійна установка та комп'ютерна техніка для демонстрації презентаційного матеріалу та навчальних відео.

Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації:
сертифікат

Організаційне заняття
Тема 1. Реєстрація учасників. Ознайомлення з програмою модуля. Формування очікувань учасників
Модуль 1. Основні принципи сурдопедагогіки та сурдології
Тема 1.1 Від неприйняття до включення в суспільство Історія інституційного навчання дітей з порушенням слуху.
Тема 1.2. Рання корекційна допомога дітям з порушенням слуху
Модуль 2. Порушення слуху: індивідуальне слухопротезування та системи звукопідсилення колективного користування
Тема 2.1. Основні фактори, що обумовлюють порушення слуху та класифікація порушень
Тема 2.2. Рання корекційно-слухова допомога дітям: скринінг новонароджених, перевірка слуху та слухопротезування.
Тема 2.3. Адаптивні та корекційні засоби навчання
Тема 2.4. Самоідентифікація та культура глухих (міжнародна концепція Deaf /deaf)

Модуль 3. Усно-вербальна методика навчання глухих і слабочуючих дітей
Тема 3.1 Традиційні підходи у навчанні дітей із порушенням слуху
Тема 3.2. Спілкування із дитиною з порушенням слуху у ранньому віці, розвиток мовлення і слухового сприймання
Тема 3.3. Навчання грамоті та читанню (без використання жестового мовлення)
Модуль 4. Основи невербального спілкування
Тема 4.1. Створення лінгвістичного та культурологічного середовища Роль жестової мови в освітньому процесі
Тема 4.2. Навчання грамоті через пальцеву абетку-дактиль. Глобальне читання
Тема 4.3. Тренінг: Вивчення дактилю та «жестів виживання» (найнеобхідніших жестів для початку спілкування з дітьми)
Тема 4.4. Тренінг дактилю і жестів
Тема 4.5. Тест на знання дактилю і жестів
Вихідне діагностування, підведення підсумків

II. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Організаційне заняття

Час за робочою навчальною програмою – 1 година

Тема 1. Реєстрація учасників. Формування очікувань та запиту ж

Модуль 1. Основні принципи сурдопедагогіки та сурдології

Час за робочою навчальною програмою – 4 години

Тема 1.1. Від неприйняття до включення в суспільство
Історія інституційного навчання дітей з порушенням слуху (лекція, 2 години)

План лекційного заняття

1.1.1. Сучасне розуміння поняття "особливі освітні потреби" у дитини.

1.1.2. Історія створення системи інституційного навчання дітей з порушенням слуху

Тема 1.2. Світові підходи у теорії та практиці навчання дітей із порушенням слуху: минуле і сучасне (лекція, 2 години)

План лекційного заняття

1.2.1. Концептуальні та ідеологічні принципи, на яких були засновані перші школи для глухих в Європі у 18 ст.

1.2.2. Боротьба «мімічного» та усного методів у світовій практиці навчання дітей із порушенням слуху

1.2.3. Сучасні тенденції та практики у навчанні дітей із порушенням слуху

**Модуль 2. Порушення слуху: причини та наслідки на розвиток дитини, її самовизначення та організацію освітнього процесу.
Слухопротезування**

Час за робочою навчальною програмою –8 годин

Тема 2.1. Основні фактори, що обумовлюють порушення слуху та класифікація порушень (лекція 2 години)

План лекційного заняття 2.1..1.

Поняття про слуховий аналізатор та роботу вуха.

2.1.2. Поняття про акустику звукових коливань: гучність та частота звучання

2.1.3. Поняття про «мовленнєвий» банан

2.1.4. Медична та педагогічна класифікація порушень слуху

2.1.5.Обстеження слуху: види обстежень. Поняття про аудіограму та її важливість при роботі з дитиною

Тема 2.2. Рання корекційно-слухова допомога дітям: скринінг новонароджених, перевірка слуху та слухопротезування (лекція 2 години)

План лекційного заняття

2.2.1. Сучасні технології ранньої слухової діагностики у новонароджених та немовлят: реєстрація отоакустичної емісії та реєстрація коротколатентних слухових викликаних потенціалів (КСВП).

2.2.2. Розуміння процесу слухопротезування: обстеження слуху, підбір індивідуальних слухових апаратів, процес слухопротезування (зліпок-вкладканастроювання)

2.2.3. Еволюція у слухопротезуванні: аналогові-цифрові (апарати)-кохлеарні імпланти

Тема 2.3. Адаптивні та корекційні засоби навчання (лекція 2 години)

План лекційного заняття

2.3.1. Засоби індивідуального та колективного звукопідсилення. FM системи

2.3.2. Програмно-апаратний комплекс «Видима мова ІІІ» для корекційно-розвиткової роботи (для постановки звуків мовлення і роботи над слуховим сприйманням)

2.3.3. Комп'ютерний тренажер для вивчення української жестової мови

Тема 2.4. Самоідентифікація та культура глухих (міжнародна концепція Deaf/deaf)(лекція, 2 години)

План лекційного заняття

2.4.1. Ознайомлення із міжнародним терміном «культура глухих»: історія, сутність, міжнародні тренди та українська реальність

2.4.2. Соціально-культурологічне трактування глухоти: «Deaf vs. deaf» та антагонізм у трактуванні

2.4.3. Розуміння міжнародного трактування поняття потрійної самоідентифікації глухих: Всесвітня федерація глухих

2.4.4. Роль і місце Українського товариства глухих в житті спільноти глухих.

Інші неформальні об'єднання глухих і слаб(к)очуючих людей

Модуль 3. Усно-вербальна методика навчання глухих і слабочуючих дітей

Час за робочою навчальною програмою –6 годин

Тема 3.1. Традиційні підходи у навчанні дітей із порушенням слуху (лекція, 2 години)

План лекційного заняття

3.1.1. Усний метод навчання: аудіо-слуховий і аудіо-вербальний. Компетентності педагога.

3.1.2. Необхідні умови для успішного навчання дітей із порушенням слуху за усним методом

3.1.3. Технічне забезпечення освітнього процесу із використання усного методу навчання.

Тема 3.2. Спілкування із дитиною з порушенням слуху у ранньому віці, розвиток мовлення і слухового сприймання (практичне, 2 год) План практичного заняття

3.2.1. Ознайомлення із існуючими практиками спілкування батьків і дітей 3.2.2. Опанування принципами організації командної роботи над розвитком слухового сприймання і звуковимови: вчитель, сурдопедагог (звуковимова і слухове сприймання), вихователь, батьки.

3.2.3. Наснаження батьків до вивчення мови спілкування найбільш прийнятної для їх дитини

Тема 3.3. Методика навчання грамоті, читанню та лічбі (без використання жестового мовлення) (практичне, 2 год)

План практичного заняття

3.2.2. Вивчення методики навчання дітей з порушенням слуху грамоті

3.2.2. Вивчення методики навчання дітей з порушенням слуху читанню (з дактилем або без нього) 3.2.3. Підбір унаочнення при навчанні лічбі (арифметиці)

Модуль 4. Основи невербального спілкування

Час за робочою навчальною програмою –9 годин

**Тема 4.1. Створення лінгвістичного та культурологічного середовища
Поняття про структуру жестової мови та її роль в освітньому процесі (лекція, 2 години)**

План лекційного заняття

4.1.1. Історія зародження та функціонування жестових мов у світі та їх місце в системі навчання. Спільне та відмінне у структурі жестових мов.

4.1.2. Гоніння на жестову мову в СРСР та її функціонування в Україні в сучасних умовах

4.1.3. Необхідність створення лінгвістичного та культурологічного середовища для безперервного зв'язку між поколіннями глухих і слаб(к)очуючих і збереження цінностей культури глухих

Тема 4.2. Навчання грамоті через пальцеву абетку-дактиль. Глобальне читання (практичне, 2 години)

План практичного заняття

4.2.1. Поняття про дактилему. Знайомство з дактилем.

4.2.2. Методика навчання дітей читанню через пальцеву абетку (дактиль) 4.2.3. Методика навчання глобальному читанню слів. Необхідне унаочнення.

**Тема 4.3. Тренінг: Вивчення дактилю та «жестів виживання»
(найнеобхідніших жестів для початку спілкування з дітьми)(практичне. 2 години)**

План практичного заняття

- 4.3.1. Робота над засвоєнням пальцевої абеткт-дактилю
- 4.3.2. Ознайомлення із переліком «жестів виживання» (найнеобхідніших жестів для початку спілкування з дітьми)

Тема 4.4. Тренінг з вивчення дактилю і жестів (практичне, 2 години) План практичного заняття

- 4.3.1. Читання навчальних текстів з допомогою дактилю
- 4.3.2. Побудова міжособистісних діалогів з використання усного мовлення з супроводом дактилювання
- 4.3.3. Робота в парах над засвоєнням «жестів виживання»

Тема 4.5. Тест на знання дактилю та «жестів виживання» (практичне, 1 година)

Вихідне діагностування, підведення підсумків (практичне, 1 година)

Запитання для практичних занять

1. Дайте визначення понять «дитина з порушеннями психофізичного розвитку», «дитина з особливими освітніми потребами», «дитина з особливими потребами».
2. Назвіть основні категорії порушень психофізичного розвитку у дітей.
3. Наведіть приклади первинного дефекту та вторинних відхилень при різних видах порушень психофізичного розвитку у дітей.
4. Опишіть сучасні підходи і технології перевірки слуху у новонароджених дітей
5. Обґрунтуйте необхідність знань про дітей з порушеннями слуху для педагогів загальноосвітніх навчальних закладів з інклюзивною формою навчання
6. Чому ця категорія дітей виділена з-поміж усіх інших дітей з ООП.
7. Поняття про «зону актуального та найближчого розвитку»
8. Загальні принципи спілкування та слухомовної роботи з дітьми з порушенням слуху
9. Основні компетентності вчителя для реалізації інклюзивного навчання для дітей із порушенням слуху.
10. Прочитайте слова/речення усно із використання дактилю (пальцевої абетки)

III. РОЗПОДІЛ ГОДИН ЗА ВИДАМИ ДІЯЛЬНОСТІ

Очна форма навчання

Назви тем	Кількість годин			
	Усього	Лекції	Практичні	Семінарські
Організаційне заняття	2		2	
Тема 1. Реєстрація учасників. Ознайомлення з програмою модуля. Формування очікувань учасників			2	
Модуль 1. Основні принципи сурдопедагогіки та сурдології	4	4		
Тема 1.1 Від неприйняття до включення в суспільство Історія інституційного навчання дітей з порушеннями у розвитку.		2		
Тема 1.2. Світові підходи у теорії та практиці навчання дітей із порушенням слуху: минуле і сучасне		2		
Модуль 2. Порушення слуху: причини та наслідки на розвиток дитини, її самовизначення та організацію освітнього процесу. Слухопротезування	8	8		
Тема 2.1. Основні фактори, що обумовлюють порушення слуху та класифікація порушень		2		
Тема 2.2. Рання корекційно-слухова допомога дітям: скринінг новонароджених, перевірка слуху та слухопротезування.		2		
Тема 2.3. Адаптивні та корекційні засоби навчання		2		
Тема 2.4. Самоідентифікація та культура глухих (міжнародна концепція Deaf/deaf)		2		
Модуль 3. Усно-вербальна методика навчання глухих і слаб(к)очуючих дітей	6	2	4	

Тема 3.1 Традиційні підходи у навчанні дітей із порушенням слуху		2		
Тема 3.2. Спілкування із дитиною з порушенням слуху у ранньому віці, розвиток мовлення і слухового сприймання			2	
Тема 3.3. Навчання грамоті, читанню та лічбі (без використання жестового мовлення)			2	
Модуль 4. Основи невербального спілкування	9	2	7	
Тема 4.1. Створення лінгвістичного та культурологічного середовища. Поняття про структуру жестової мови та її роль в освітньому процесі		2		
Тема 4.2. Навчання грамоті через пальцеву абетку-дактиль. Глобальне читання			2	
Тема 4.3. Тренінг: Вивчення дактилю та «жестів виживання» (найнеобхідніших жестів для початку спілкування з дітьми)			2	
Тема 4.4. Тренінг з вивчення дактилю і жестів			2	
Тема 4.5. Тест на знання дактилю і жестів			1	
Вихідне діагностування, підведення підсумків	1		1	
Всього годин:	30	16	14	

Рекомендовані джерела інформації:

1. Асистент учителя в інклюзивному класі: навчально-методичний посібник / Дятленко Н. М., Софій Н.З., Мартинчук О. В., Найда Ю. М., під заг. ред. Войцехівського М. Ф.. – К.: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015.
2. Данілавічюте Е. А., Литовченко С. В. Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі: навчально-методичний посібник/ За ред. А. А. Колупаєвої. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012.
3. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання: наук.-метод. посібник /А. А. Колупаєва, Л. О Савчук. К. – Науковий світ, 2010. 4. Кобель І.Г., J. Dickinson (2018). Моделі інклюзії для глухих: Погляд із США.

- Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки): збірник наукових праць: вип.11 / за ред. В.М. Синьова, О.В.Гаврилова. – Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2018.–С. 133– 147 5. Кобель І.Г. (2016). Виховання глухого дошкільника: Рефлексії батьків. Освіта дітей з особливими потребами:від інституалізації до інклюзії // Зб.тез.доп. / Редкол.: Н.І. Лазаренко (голова) та ін. – Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2016. –С.174-177
6. Кобель І.Г.(2012). Навчання та соціалізація глухих в США: від епохи колонізації до епохи інклюзії. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / За ред. О.В.Гаврилова, В.І.Співака.– Вип. XVII в двох частинах, частина 2. Серія: соціально-педагогічна. – Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2012. –С. 307– 319
7. І.Кобель (2006). Загрози для інклюзії: міжнародний досвід. Науковий збірник «Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі» Інституту спеціальної педагогіки Національної академії педагогічних наук (т.7, стр.217-220).
8. І.Кобель (2005). Міжнародний досвід: інклюзивне навчання глухих. Перспективи та проблеми. Науковий збірник «Дидактичні та соціальнопсихологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі» Інституту спеціальної педагогіки Національної академії педагогічних наук (т.6, стр. 315-319)
9. Колупаєва А. А. Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку у загальноосвітні навчальні заклади: -К. Педагогічна думка, 2007.
- 10.Колупаєва А. А., Данілавичюте Е. А., Литовченко С. В. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі: навчальнометодичний посібник. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012.
- 11.Назарина В. Дитина зі зниженим слухом в інтеграційній групі /Дефектологія 4, 2013
- 12.Основи інклюзивної освіти. Навчально-методичний посібник/ за заг. ред. Колупаєвої А. А. – К.: «А.С.К.», 2012.
- 13.Постанова №872 КМУ «Про затвердження порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах» від 15. 08. 2011р.
- 14.Український жестівник для батьків // С.В.Кульбіда, І.І.Чепчина, Н.Б. Адамюк, Н.В.Іванюшева; НАПН України, Інститут спеціальної педагогіки, Лаб.жестової мови, Укр.т-во глухих. – К.:СПКТБ УТОГ, 2011. __380с.
- 15.Нова українська школа [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Київ: Смарт освіта – Режим доступу:

<https://nus.org.ua/articles/najvazhlyvishe-komunikatsiya-yak-pratsyuvaty-zgluhoyu-dytynoyu-v-inklyuzyvnomu-klasi/> (дата звернення 04.10.2023). -

Найважливіше комунікація. Як працювати з глухою дитиною в інклюзивному класі

16. МОН [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Київ: Освіта дітей з особливими освітніми потребами – Режим доступу:

<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchannya-ditej-uspecialnih-zakladah-osviti/osvita-ditej-z-osoblivimi-potrebami/navchalniprogrami/korekcijni-programi/programi-z-korekcijno-rozvitkovoyi-roboti-dlyaditej-z-porushennyami-sluhu> (дата звернення

05.10.2023). - Програми з

корекційно-розвиткової роботи для дітей з порушенням слуху